

Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 44. – Ст. 204.

6. Боднар В. Є. Актуальні проблеми протидії корупції: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід// Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ, № 2 (10), 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1286/1/21.pdf>

Попко С.В.

здобувач вищої освіти 3 курсу ННП ПФПП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Некlesa О.В.

викладач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ
ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ**

Організована злочинність несла, несе, і буде нести серйозну загрозу світовій спільноті. Її зрощення з іншими видами протиправної діяльності (насамперед корупцією, тероризмом, злочинами у сфері економіки, проти довкілля, миру і безпеки людства тощо) ще більше посилює негативний ефект як для міжнародної спільноти, окремих держав та націй, так і для кожного члена суспільства. Мають рацію вчені в тому, що організована злочинність загрожує миру та безпеці людини, порушує права людини, підриває економічний, соціальний, культурний, політичний та громадянський розвиток суспільств у всьому світі [1].

Однак не усі держави адекватно оцінюють загрозу від діяльності організованих злочинних об'єднань, які в умовах тотальної корупції розширюють сфери своїх інтересів, проникають в органи державної влади як на місцевому, регіональному так і загальнодержавному рівні, встановлюють «смотрящих» над містами і в певних випадках навіть підміняють окремі функції держави.

До таких держав варто віднести і Україну з огляду на певні обставини. Насамперед через незавершене реформування сфери кримінальної юстиції та суттєві недоліки допущені в процесі такої діяльності. Нині правоохоронні органи не можуть в повній мірі впоратися з сучасними масштабами злочинності в державі. Це обумовлене комплексом різного роду причин, зокрема високим рівнем корумпованості усієї системи кримінальної юстиції, дефіцитом кваліфікованих кадрів, недостатнім рівнем матеріально-технічного забезпечення їх діяльності.

Водночас, окрему увагу слід акцентувати на системі законодавства, що використовується у протидії злочинності та певним чином створює складності у

роботі працівників правоохоронних підрозділів. З прийняттям нового КПК України 2012 р. навантаження на слідчі підрозділи відразу суттєво зросло і як наслідок майже кожен слідчий НП України має більше сотні кримінальних проваджень (в середньому від 100 до 300), які він просто фізично не в змозі ефективно розслідувати. Незважаючи на те, що пройшло чимало часу (понад 7 років з 2013 р. по 2020 р.) ситуація в кращу сторону не змінилася. Але, на щастя, в 2020 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [2], який суттєво спростив роботу слідчих підрозділів у сфері протидії кримінальним проступкам (раніше злочини невеликої тяжкості) та іншим кримінальним правопорушенням.

Натомість сучасне законодавство зорієнтоване насамперед на захист прав і свобод особи, яка вчинила злочин, а не на потерпілих від злочинів та правоохоронців, які здійснюють їх виявлення та досудове розслідування, не на удосконалення практик та методик протидії злочинності.

2 грудня 2019 р. зареєстровано Проект Закону України, який було у подальшому підписано та прийнято 04.06.2020, «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» (№ 2513), який розроблено з метою припинення діяльності злочинних спільнот, учасників таких спільнот, притягнення до кримінальної відповідальності «злочинців у законі», а також інших учасників злочинних спільнот та осіб, причетних до створення та функціонування злочинних спільнот [3]. В умовах зростання загрози від організованої злочинності нові законодавчі ініціативи є безумовно необхідними, однак вони мають бути виваженими, адекватними та життєздатними.

Злочинна спільнота визначається як об'єднання двох чи більше злочинних організацій [3]. Аналіз ознак цього злочинного об'єднання свідчить про те, що воно абсолютно охоплюється поняттям злочинної організації. Тобто, якщо дві злочинні організації об'єдналися в одну, то дії їх учасників можна кваліфікувати як такі, що вчинені у складі злочинної організації.

Водночас пропозиція щодо введення нової форми співучасті є не просто необґрунтованою, а навіть шкідливою. Адже органам досудового розслідування необхідно буде довести кримінально-правові ознаки кожної окремо взятої злочинної організації, а потім додаткову ознаку – факт об'єднання злочинних організацій. За таких обставин правоохоронці замість того, щоб припинити діяльність першої злочинної організації відразу після завершення її документування, здійснити якомога швидше розслідування відповідного кримінального провадження (яке на практиці як правило навпаки занадто тривале) та передачу справи до суду, повинні будуть «притримувати» відповідні матеріали кримінального провадження, поки не буде задокументована друга злочинна організація та факт її об'єднання з першою. За таких обставин терміни розслідування кримінальних проваджень будуть ще довгими, а

сторона захисту матиме ще більше можливостей затягнути процес досудового розслідування.

Таким чином, наявних у КК України форм співучасті цілком достатньо для ефективної диференціації кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань. Вони повністю охоплюють усі можливі форми існування злочинних об'єднань, а введення нових – є зайвим навантаженням як на закон про кримінальну відповідальність, так і на роботу органів кримінальної юстиції.

У Законі України № 2513 від 04.06.2020 з'являються нові оригінальні норми, що запроваджують поняття «злочинного впливу» – ст. 255-1 КК України (має назву «Встановлення, посилення та поширення в суспільстві злочинного впливу»). Цікаво, що у кримінальному законодавстві інших пострадянських країн, зокрема у Грузії, аналогічні норми вже існують з 2005 року, що свідчить про зіткнення правоохоронних органів з організованою злочинністю та швидке реагування на її прояви.

Взагалі забезпечення кримінально-правової протидії представникам вищого рівня ієрархії організованої злочинної діяльності здійснюється шляхом криміналізації:

- 1) статусу таких суб'єктів;
- 2) їх дій відносно злочинного об'єднання (створення злочинного об'єднання, керівництва ним, участі у ньому та сприяння йому);
- 3) здійснення ними злочинного впливу;
- 4) сходки представників організованої злочинної діяльності;
- 5) звернення до представника організованої злочинної діяльності за допомогою.

Водночас якщо більшість із зазначених інструментів відомі світовій спільності, то встановлення кримінальної відповідальності за злочинний вплив – це унікальна розробка українських фахівців, що займаються дослідженням цієї проблематики, яка має свої безумовні переваги. Її існування обумовлене необхідністю притягнення до кримінальної відповідальності суб'єктів, які мають авторитет серед осіб, які вчиняють чи раніше вчиняли злочини за діяння, які нині не охоплюються жодною статтею КК України. Адже, якщо, наприклад, певний суб'єкт здійснює злочинний вплив у формі розподілу сфер впливу серед злочинних об'єднань, контролює фінансування злочинної діяльності, вирішує конфлікти між людьми, виступаючи в ролі третейського судді, то у більшості випадків відсутні підстави для притягнення його до кримінальної відповідальності. Якщо суб'єкт злочинного впливу надає дозвіл на вчинення певної категорії злочинів у певному районі для певної організованої злочинної групи, то виникає запитання за який конкретно злочин його можна притягнути до кримінальної відповідальності? Очевидно ні за який, оскільки відсутні відповідні підстави. У КК України організаторські, підбурювальницькі та пособницькі дії стосуються лише конкретних злочинів, а не злочинної діяльності в цілому, адже організована злочинність характеризується певними ознаками, зокрема наявністю єдиного умислу у всіх учасників злочинної

організації чи спільноти. Відтак вже давно назріла необхідність у запровадженні підстав кримінальної відповідальності для таких осіб. Отже, запровадження такого поняття як злочинний вплив є слушним.

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, варто зазначити, що стратегія протидії організованій злочинності повинна включати насамперед протидію корупції, оскільки навіть за наявності ідеальних законів про кримінальну відповідальність, представники організованої злочинної діяльності будуть уникати кримінальної відповідальності якщо не повністю, то принаймні справедливої її міри.

Список використаних джерел:

1. Sergi A. Divergent mind-sets, convergent policies: Policing models against organized crime in Italy and in England within international frameworks. *European Journal of Criminology*, 2015. Vol 12. Issue 6. P. 658–680. DOI: 10.1177/1477370815578196.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 17.06.2020 р. № 720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>

3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою: пояснювальна записка до проекту Закону України від 02.12.2019 р. № 2513. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67506

Рашевський Є.Ю.

здобувач вищої освіти 3 курсу ННІП ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єфімов В.В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань ННІ Права та ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЩО ПРО ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЮ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ: ДОСВІД ШВЕЦІЇ

Боротьба з корупцією є одним з ключових пріоритетів в українській програмі нових реформ, розпочатих у 2014 році. Корупція в нашій країні вразила своїми метастазами не тільки середній управлінський персонал, а й вищий ешелон влади. Велику роль в посиленні боротьби з корупцією в Україні може зіграти міжнародний досвід. Метою даної роботи є теоретичне дослідження запобігання та протидії корупції в державних органах.